

בירורים ודעות

בענין

הכוח-הלוחם של מחר

יסורו ודמותו

לסיכום הפרשה

שתי עמדות מנוגדות — זו של צבא-היבשה וזו של חיל-האוויר — מצויות, כידוע, בקרב מערכת הכוחות-המזוינים של ארה"ב לגבי אופיו והרכבו הרצויים-ביותר של אותו כוח-מגן אשר יש לטפחו לקראת העתיד. שתי דעות-סותרות אלו הורצו, זולעומת-זו, בחוברות הקודמות של "מערכות" במסגרת המדור "בירורים ודעות בענין הכוח-הלוחם של מחר" ("מערכות" ק"ג: "הברירה-האטומית שלפני חיל-הצבא — מנקודת-הראות של אנשי חיל-האוויר"; ו"מערכות" ק"ה: "מה בין צפרים וכדורים", "מה נושאים הקליעים-הבליסטיים", ועוד). בינתיים הוסיפו הענינים להתפתח — וההכרעה הרשמית (עכ"פ, באשר לויכוח הפנימי באמריקה — אך עם-זאת הכרעה אשר ודאי תהיה לה השפעה גם על מדינות אחרות רבות) כבר נפלה. הכרעה זו — מיניסטריון-ההגנה (ה"מיניסטריון העליון", שמעל למיניסטריוני הצבא, הצי, וחיל-האוויר) שימש לה פה: אך אין ספק כי גם שיקולו של הנשיא אייזנהאואר קבע לגביה. ישנם בה, ללא-ספק, צדדים שהנם אמריקאיים-מקומיים בעיקרם, אך כלולות בה גם החלטות לגבי ענינים ובעיות כאלה אשר כיום אין לך אולי מדינה בעולם שאין כוחותיה המזוינים עומדים בפני הצורך לתת תשובה עליהם. דומה כי את ה"פתרון האמריקאי" — תוכנו, תוצאותיה, חילוקי-הדעות ששרדו עדיין לגביו והשפעתו האפשרית על מערכות-הזיון והכוחות הלוחמים שברחבי העולם — ניטיב להמחיש לקוראינו באם נציגו לפניהם כמות-שהוא.

ואלה השטחים לגביהם קבע מיניסטריין ההגנה אמריקאי כללים

בענין תפקידיהם ומשימותיהם של שלוש הזרועות הלוחמות; וביתר דיוק (היות וסוגית צי-המלחמה נגעה פחות במחלוקת) — בענין תחומי-התחום שבין סמכות חיל-האוויר מזה וצבא-היבשה מזה:

● אורית-הצבא.

● סיוע-אוויר מקטי.

● קליעים רחוקי-טוח.

● קליעים-סונחים נגד-טנקים.

● קליעי-הצי.

● היטסים „מקטיים” ו„איסמרטניים”.

והרי ההחלטות, בתמציתן, לגבי כל אחד משטחים אלה:

1. אורית הצבא.

בענין זה של אורית-העזר העצמית של צבא-היבשה* (הושאר, לכאורה, בעיקרו המצב שעד-כנה: — הצבא יוסיף לקיים יחידות של הליקופטרים בני גדלים שונים (אלא שעתה נקבע גם להם סיוג, עד למשקל-עצמי של 9 טון להליקופטר) וכן של מטוסים-קלים „בעלי כנפי-קבע”**) שמשקלם העצמי, כמקודם, אינו צריך לעלות על 2½ טון — „5000 ליטראות” — למטוס). לדעת אופטימיסטים שבצבא, נראה עתה אפילו „פתח-תקנה” לעליה ידועה בגודלי המטוסים המותרים; וזאת בשל האפשרות, שניתנת עתה, לקבל אישור גם למטוסים הכבדים-משהו מן הסוג הנ”ל — בתנאי של הנמקה מספקת לצורך בכך. אך בדרך כלל ההרגשה בצבא היא כי, הנה, ממש „קוצצו-כנפים” למכשיר אוירי נחוץ ומתפתח; ואילו בחיל-האוויר האמריקאי, וכן בהנהגת מיניסטריין-ההגנה, סבורים כי עתה „הושם-הקץ לגסיונות לטפח חיל-אוויר שני”.

עם זאת יש לציין כי נפל בחלקו של הצבא גם מעין „נצחון”, חלקי לפחות, על חיל-האוויר, המדובר הוא בפלגות-הסיוע האוויריות (בעיקרן — הליקופטרים או גם מטוסים-קלים, ואפילו „רוכבי-אופנוע אויריים”), המכונות „חיל-הפרשים השמימי” (Sky Cav) אשר הצבא פיתחן בשנים האחרונות, ואשר בגללן התלקח ויכוח חריף בין הצבא לחיל-האוויר אגב התמרון-הנסייני „סייג’-בראש” שנערך אשתקד במדינת לואיזיאנה. יחידות אלו, שנועדו לשמש „עיניו” (ובמידת-מה גם „צפרניו”) של הצבא בשעת תנועות אופרטיביות, ולעתים אף במסגרת טקטית מצומצמת-יותר (הן לתצפית-מן-האוויר והן ל„נחיתות”-סיוע בעורף המרוחק) — הוכרו עתה כנכס השייך בפירוש לצבא. עם זאת, סבורים בדרך-כלל כי בהחלטות מיניסטריין-ההגנה על „תפקידים ומשימות” כלפי אורית-הצבא הובלט הרבה יותר צד-הצמצום-והסייגים מאשר צד-העידוד-והטיפוח.

(*) אשר בתור תפקידיה, בתוך אזור-הקרבות הוכרו:

א. משימות שליטה, קישור וקשר; ב. תצפית, סיור-ראיה וסיור-תצלום, תיקון-ראש ומידות-טופוגרפיות; ג. הטסת אנשי-צבא וציוד; ד. פינוי נפגעים.

ואילו התפקידים שנאסרו עתה עליהם:

1. היטסים טקטיים ואסטרטגיים; 2. סיור טקטי לעומק; 3. המנעת שדה-הקרב; 4. סיוע אויר מהודק בקרב.

(**) הביטוי „מטוס בעל כנפי-קבע” נקוט כאן — כתרגום לנוהג-הלשוני של חילות האוויר האמריקאי והבריטי — לעומת „כלי-טיס בעלי כנף-סובב”, דהיינו ההליקופטרים.

2. סיוע־אוויר

מקסי

במהות ענף זה של האוויריה-הלוחמת עומדת כנראה לחול תמורה ניכרת; שכן מיניסטר-ההגנה הטיל על ועדת-ראשי-המטות האמריקאית (*) "להגיש לפניו המלצות מפורשות בנוגע לתיקונים הנחוצים באשר למספרן וסוגיהן של יחידות-קליעים-מונחים ויחידות רקטות-בלתי-מונחות שהצבא מתכוון להקימן — וכן באשר למספרם של ה"כנפים" הטקטיים של חיל-האוויר אשר ניתן יהיה אולי לחסלם כתוצאה מהחלטות אלו". לכאורה, מובנו של משפט מורכב-במקצת זה הנו ברור: — עלית קליעיו של הצבא, כיורשיהם של מטוסי חיל-האוויר בתפקיד-סיוע־טקטיים. אך אין עדיין ודאות מוחלטת האם אמנם כך בדיוק יתפרש הדבר גם במציאות הכוחות-המזוינים האמריקאיים; וכן, כפי שעוד יתברר להלן, הוגבלו סמכויות הצבא באשר לתפעול קליעים להמנעה אופרטיבית-אסטרטגית, בעורפו העמוק של היריב.

3. קליעים

רחוקי־טוח

כאן היתה הנקודה הרגישה — והקולגית — ביותר שבויכוח כולו. בעתון צבאי אמריקאי, מן הסוג המשותף לכל הזרועות, אפשר למצוא בין-השאר ציון, כי הצבא היה "הלום" מהחריפות והפסקנות של מסקנת מיניסטרו־ההגנה, אשר גזרה עליו לחדול מתוכניות לתפעול "קליעים לטווח־ביניים" (ובמגמה — קליעים בין־יבשתיים) אשר הוא-הוא שהיה מפתחן המובהק בארה"ב; ובין אלה — בראש־וראשונה, הקליע־הבליסטי "יופיטר", אשר נועד לטוחים של כ-2500 ק"מ בערך, ואשר הצבא כבר הכריז על כונתו להציבו עם גופי-הצבא האמריקאיים החונים ברחבי העולם, משיוכשר קליע זה לשימוש־בפועל במסגרת כוחות־שדה. מעתה נמסרת הסמכות לתפעול קליעים ורקטות הפועלים בטוחים כאלה (ביתר־דיוק — בטוחים העולים על 200 מיל", שהם כ-320 ק"מ) לידי חיל־האוויר בלבד; אף כי יתכן כי אף-הצבא יוסיף לפתח וליצר אותם בבית־הגשק העצום והמשוכלל שלו ברדסטון. התפיסה, שבהתאם לה צומצם כך תחום הפעלתם של קליעי הצבא, מושחתת כנראה על ההגדרה כי "שדה־הקרב בפועל משתרע כ-100 מיל קדימה מקו־המגע הכללי בין כוחותינו לבין גייסות־הקרקע של היריב — וכן כ-100 מיל לעבר־העורף (דהיינו, על־פני האזור בו מתקבלת-על-הדעת הצבתם של משגרי־הקליעים אשר יפעלו משם נגד מטרות אויבות שבמרחק דומה מעבר־ההוא של קו־החזית). נגד הנחה זו מביאים מביעי דעת־הצבא נימוקים המתבססים הן על לקח מלחמת־קוריאה והן על ניתוח מצבים הצפויים במלחמה. עתידה; ועיקרם של נימוקים אלה הוא, כי ספק אם יהיה בכלל קיים בעתיד "קו־חזית מפריד" מעין־זה. יצוין, כי הקליע "רדסטון" של הצבא, אשר "לפי התפתחותו כמעט ומוכן כבר

(*) בה משתתפים ראשי-המטה של כל הזרועות ועד כה ישב בה ראש (כעין "ראש־מטה עליון" לכלל מערכת־ההגנה) האדמירל רדפורד, ואילו מעתה יהיה יושב־הראש שלה גנרל נתן טוינינג, אשר בשנים האחרונות עמד בראש מטה חיל־האוויר.

אופן ישוב-המחלוקת שבין שלוש הזרועות של הכוחות-הלוחמים האמריקאיים — הוא ענין "טכני" או פנימי, שפרטי צורותיו עשויים עוד להשתנות; תוכנו ומגמתו של פתרון פנימי זה, ותוצאותיו לעת עתה יש בהם גם משום ציון רב-משמעות לאן פני התכונה הצבאית בעולם מועדות, וגם משום גורם-משפיע כבר כיום לגבי אזורי-עולם חיוניים ורגישים.

להטלת תפקידים מבצעיים עליו" אמנם "נועד לטוחים עד כ־200 מיל בערך". נמצא כי את "סיפוקו בלית-ברירה", באשר לסמכות תפעול הקליעים, יצטרך צבא ארה"ב לשאוב משני מקורות: —

- א. הסיפוק, המריד-במקצת, של היותו בעל היכולת המובהקת לפתח וליצר את הקליעים רחוקי-הטוח, אשר חיל-האוויר הוא שיפעילם אחר-כך;
- ב. פיתוח מערכת קליעים-מונחים ורקטות כה ענפה ומשוכללת שנועדה, כנראה, להיות היוורשת של חיל-האוויר הטקטי, ברוב תפקידיו.

בתחום זה נחרץ עתה מעין "משפט שלמה". המחלוקת נתרצה כאן סביב תיחום הסמכויות-המשימות בין קליעי-"ניקא" מזה לבין קליעי-"טאלוס", מזה; אלה-האחרונים פותחו ע"י הצי, להגנת כוחותיו ובסיסיו-הוא, — אך חיל-האוויר דוקא-הוא שרצה להנהיג את השימוש בהם, תחת סמכותו-הוא, להגנה על מטרות-יבשתיות בכלל. אותו צד של הויכוח אשר נגע לאיכות הקליעים, מצא, כנראה, את תקנתו עם פיתוח קליעי-"ניקא" B ע"י הצבא; ואילו הצד ה"סמכותי-גרדיא" בא על תיקונו עם ההפרדה במושגים ובארגון, אשר הפריד בתחום הנגד-מטוסי מיניסטריון-ההגנה בין "הגנת-נקודות", מכאן, לבין "הגנת-שטחים" מכאן. הראשונה (אשר בגבולותיה פועלים סוגי-הקליעים הנ"ל) נמסרה, באשר ליבשה, לידי הצבא בלבד; ולא זו בלבד, אלא שהיקפה (לגבי כל "מטרת-נקודה" שכזו) הורחב מחמישים למאה מיל, "אופקית מנקודת-המטרה". ואילו השנייה (ובזה ניתנה לחיל-האוויר דריסת-רגל, שלא היתה לו קודם, גם בהגנה-קליעית נגד-מטוסים) תקוים מעתה באמצעות הקליע "בומרג" של חיל-האוויר. אכן, בצד החלטות אלו שפורסמו, מצויים רמזים גם לענין שלא פורש, אך שהגו חיוני-מאוד לעתיד; זהו ענין קליעי-ההגנה נגד-קליעים-תוקפים. יש רגלים לסברה כי "הובטחה לצבא עמדה חזקה מאוד" (כלשונו של עתון אמריקאי בר-סמך) בתחום רווי קשיים ואפשרויות זה.

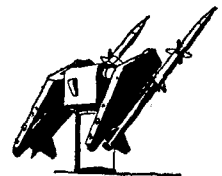
4. קליעים מונחים

נגד מטוסים.

ההסדר בענין קליעי הגנה נגד-מטוסים של הצי השאיר את מצב-הדברים כאשר היה — בסמכותו הישירה של זה. בעצם, אף לא היה ספק לגבי כך. וודאי שלא היה ספק לגבי קליעי-צי ללחימה ימית. השאלה העיקרית שעמדה ביחס אליו נגעה ב"קליעים בליסטיים לטווח-ביניים" (IRBM) אשר נודעת להם חשיבות כבירה בכל התמודדות-כוחות עולמית אפשרית, ואשר רואים בהם גם את הפתח אל ה"קליעים הבין-יבשתיים" של עתיד אולי לא-רחוק. בתחום זה לא הלך הצי בדרכי חיל-האוויר — שהתחיל לטפח קליע מיוחד משלו, בסוג זה, את ה"תור" — כי אם השתתף עם הצבא בפיתוחו של קליע ה"יופיטר". ההחלטות החדשות אישרו וקיימו את סמכותו הבלעדית של הצי ל"הפעלת קליעי טווח-ביניים נישאים-באניות"; וממילא — בזאת — גם את טענותיו ליכולת פגיעה-אסטרטגית משלו.

5. קליעי-צי

יתכן כי מבחינות לא-מעטות ההחלטה בתחום זה הנה אולי רבת-המשמעות ביותר לגבי מדינות וארצות רבות שמחוץ לגבולות ארה"ב, ואפילו מרוחקות מאוד מגבולות אלה, המסקנה הפסקנית אומרת, בזו הלשון: „בירור ושיקול רבים הוקדשו לענין הצרכים להיטסי יחידות טקטיות ואספקה, הרכבו ומבנהו הנוכחיים של חיל-האוויר נבחנו בשימת-לב רבה; ונראה כי כיום מספקים הם אפשרויות היטס הולמות, לאור התפיסות האסטרטגיות המקובלות עלינו כיום“.

על קביעת-דברים נחרצת זו הגיבה מקהלה-ממש של שאלות ותמיהות, מתוך פינותיה השונות ביותר של העיתונות האמריקאית, הכללית והצבאית: — „מה הן, תפישות אסטרטגיות מקובלות“ אלו? על ידי מי נתקבלו? לאיזה מצבים ממשיים בהתמודדות העולמית מכוונות הן? ומה פירושן המציאותי לגבי מצבים בהם תדרש בכל זאת התערבות-בפועל מצד ארצות-הברית, לבדה או בשיתוף עם מדינות אחרות, על ידי הפעלת כוחות צבא, הפועלים על שטח-יבשה ממש, בחלק מרוחק זה או אחר של העולם?“ קושיות ותמיהות מרובות אלו — יש לדאות, כמובן, על רקע המצב הקיים בענין זה בקרב הכוחות-המוזינים של ארה"ב — מבחינת מציאותן, או העדרן, של עוצבות-מוטסות צבאיות, שתמצאנה בכוננות מידית למבצעים „מעבר לימים“ — ושל יחידות-הטסה בחיל-האוויר אשר כושרן יספיק הן להיקפן של משימות כאלו והן לטווחן, הן לגבי המצאת הגייסות למועד לתעודתם והן לגבי המצאת התספוקת הדרושה בשבילם שם. אכן, מצב זה תואר למדי בדיוניה של ועדת-סאימנגטון הנודעת של הקונגרס האמריקאי אשתקד, ומעדותו של גנ. גבין לפניו; והתמונה היתה שחורה למדי (ראה „מערכות“ ק"ג, אוקט' 1956, „מה יכולתה של אמריקה להחיש כוחות-אזעקה אל אזורי-משבר?“). נעלה מכל ספק, אפוא, כי אותה הצהרה שהצהיר מיניסטר-ההגנה וילסון, בפסקו כי „אפשרויות היטס הולמות“ מצויות כיום לרשות הכוחות האמריקאיים (בעוד שלאמתו-של-דבר ספק הוא אם יש בכוח ארה"ב להפעיל כיום, תכליתית ומידית, אפילו דיביזיה-מוטסת אחת בזירת-פעולות מרוחקת) — הצהרה המלווה איסור-מפורש על הצבא לפתח כוחות-היטס מקבילים משלו — ניתנת להתפרש באופן אחד בלבד: כהחלטה לסמוך, בעיקרו-של-דבר — גם בשביל צרכי הגנה, או השפעה, על אזורים מרוחקים — רק על כוחו של האיום במחץ האטומי-האווירי, אפילו ישייש לפקפק לגבי כך האם אמנם, ברוב המקרים, תהיה כה רבה, בשעת הצורך והמבחן, הנכונות להסתכן בהכרח על האויב, ומה גם בהוצאתה לפועל...

אמנם, לעומת אותם הדים, רמי-קול למדי שבאו מחוגי הצבא האמריקאי על קביעת-מגמה זו ע"י מיניסטריון-ההגנה, כמעט ולא נשמעו הגבות בקול-רם מצד המדינות השונות ברחבי העולם, לגביהן עלולה היא לעצב מציאות צבאית-מדינית פרובלמטית, ויתכן אף מסוכנת-במשהו. אך אין פירושו של דבר כי משמעותו של סעיף זה במסקנות מיניסטרי-ההגנה האמריקאי לא הובנה, וכי אינה נשקלת עתה שקילה מדוקדקת-מאוד.

לבחינתה הארגונית של סוגיה זו יש עוד לציין כי מרבית כוחות-ההטסה שבחיל-האוויר האמריקאי הוצאו ממסגרתם הקודמת, בה היו, לפחות במידת-מה, כרוכים בזיקה מפורשת-מראש למשימות של הטסת עוצבות-מוטסות — והם הועמדו תחת סמכותו של „פיקוד הובלת-האוויר הצבאית“, מעין „מאגר“ של אמצעי-היטס, אשר בו ענין עדיפות-המשימות, להטסת עוצבות-צבא דוקא, אינו ברור כל עיקר, ומה-גם במצבי חירום פתאומיים.

בשלושה חתכים, או "מישורים", ניתן לראות את תוצאותיה הצפויות של קביעת-מגמות זו על ידי ההנהגה האסטרטגית-המדינית של ארה"ב (שכן, כפי שכבר צוין, מחובתנו להניח כי מאחרי הפה-הפוסק, מיניסטר ההגנה וילסון, מצוי כאן הראש-המחליט, הנשיא איזנהואר). בתחום האמריקאי-המדיני — העתקה נוספת של "מרכזה-הכובד", באשר להעדפה, השפעה והדגשת-מגמות, לעבר חזל האויר האמריקאי וחימושו האטומי-מימיני.

בתחום מרוחק-יותר בזמן — מסתמנת המגמה להתהוותו של כוח-לוחם אשר עיקר חימושו ומחצו (ועל כן — גם עיקר תורת-מלחמה שלו, וגישתו אל פתרון מצבים אסטרטגיים-מדיניים) יהיה מושתת על נשק-קליעים; להבדיל, הן מצבאות בנוסח-המקובל, והן מחילות-האויר המושתתים עדיין בעיקרם על שימוש במטוס ובטייס.

בתחום ההתמודדות הגדולה המתחוללת ברחבי-העולם — הצטננות המגמות (והסיכויים) לטיפול "מוגבל" בהתלקחויות בעלות אופי "מקומי" או "אזורי", אשר עלול היה להעשות בידי כוחות-כוננות-מוטסים והתגברות הנטיה להתהוות מצבים קטסטרופליים — או מצבי "כניעה-פסיכולוגית" — אף בעטין של התנגשויות "מקומיות-מוגבלות".

ודאי, אין בהערכות אלו למגמות-המסתמנות משום ודאות כל-שהיא; אך עצם האפשרות כי נראה ככה את פני הדברים, עשויה להעמידנו על המשמעות הרחבה הנודעת לעתים להחלטותיהם של גדולי-עולם בעניינים הנראים לכאורה כ"טכניים-מקצועיים" בלבד.

מתקציב ותקן — לשידוד פני צבא

שינוי-הדגש במערכת הכוחות המזוינים האמריקאיים, המתבטאים לא רק בהגדרת ה"תפקידים ומשימות" של הזרועות השונות, אלא גם בהקצאת התקציבים בשבילן, ובקביעת מסגרות כח-האדם שלהן, עומדים להביא גם לידי תמורות לא-קטנות במבנהו הפנימי — וממילא גם במגמות-תפעולו — של חיל הצבא היבשתי אשר לארה"ב. אמנם, הקטנת צבא ארה"ב השנה לא תהא חריפה ביותר: תחת 1,045,000 אנשי הצבא אשר הוקצו לו לפי תקן השנה היוצאת (המסתימת ב' ביולי 1957), הוקצו לו לשנה שלאחריה 1,000,000 איש בדיוק; וזאת לזכור כי בפועל היתה מצבת הצבא גם עתה 992,000 בלבד, בשל אי השגת השיאים הנחוצים בחיל חיילים לשרות קבע, ועוד עיכובים כיו"ב. אלא שמבנהו של הצבא חושב וכוון לא לפי מצבה זו כי אם לפי התקן הנ"ל. על כן יצטרך עתה הצבא עם קיצוץ התקן, להקטין את מספר הדיביזיות שלו: לעומת 19' של השנה היוצאת (התקן) אשתדך כלל אמנם 18 בלבד, אלא שהפחתות שונות בתקני העוצבות אפשרו להוסיף דיביזיה אחת (תשארה לו 17 בלבד, אכן, בשביל לפצות עצמו מבחינת כוח-

מחצו הממשי, פותח עתה צבא ארה"ב בפעולה לכינון מספר עוצבות מסוג חדש: — "פיקוד-סיוע אטומיים". עוצבות אלו (אשר אין עדיין בטחון כי אמנם זה בדיוק יהיה שמן הרשמי) נראה שתהיינה שש במספרן, והן תוקמנה לפי מתכונתו של "כוח-המשימה לדרום אירופה" החונה באזור ווארנה שבאיטליה (לגבי אופיו והרכבו של כוח זה — ראה ב"מערכות" חוב' ק', "עוצבה-אטומית מוקמת בחופי הים התיכון" עמ' 84, וכן "מערכות" צ"ח עמ' 68); סבורים כי על-אף צמצומי-היחסי של כוח האדם שבה (כ-5000 איש), יעלה כוח המחץ שלה על זה של דיביזיה אמריקאית תקינה. צוין כי ל"כוח-משימה" זה פלוגת "אווירית-הצבא" משלו, הכוללת הן הליקופטרים והן מטוסי-רגילים — על אף הנהוג לקיים בדרך-כלל שני סוגי כלי-ים אלה של הצבא בפלוגות-אוויריה נפרדות — דבר שישנה בו הקבלה ל"חיל-הפרשים הש"מ" האמריקאי, והמעיד על התפקיד המסויר כראש-וראשונה של יחידה אווירית זו. טרם נתפרסמו רמזים ברורים פחות או יותר לגבי תנוחת עוצבות חדשות אלו, לכשתוקמנה, על פני חבלי-העולם השונים.